

IN DE SCHIJNWERPER

Jan Venema:
'Ik werk nog alle dagen'

Jan Venema (91) woont met zijn vrouw Nel (87) en zoon Jelle op J.J. Allanstraat 382a. Dat is op het grindpad evenwijdig aan de Weelsloot, met achterin metaalbewerkingsbedrijf Venema, dat sinds tien jaar bestierd wordt door zoon Bert.

Hoeveel kinderen heeft u?

We hebben drie zonen: Bert, Nol en Jelle. Bert woont achter, bij de werkplaats. Nol woont met zijn vrouw en twee dochters in Den Hoorn, bij Delft. Hij is ingenieur en zit in de computerwereld, waar ik niks mee heb. Ik heb alleen deze rekenmachine.

Bent u hier ook geboren?

Ik ben geboren op nummer 290, recht tegenover de bloemenwinkel van Albers. Het stond over de wegsloot, in een straatje van drie kleine huisjes. Waar we nu wonen heeft de familie Tip olie gemaakt. En geroerd. En gemengd. En geperst. Over hoe wij hier toen terecht zijn gekomen kun je temet een boek schrijven. Mijn vader had al een relatie met mijn moeder en was hier in de Zaanstreek meubels aan het timmeren. Hij was in de kost bij Van Leeuwen en zo leerde hij diens broer Jaap kennen. Mijn vader was eigenlijk op een schuurtje in Westzaan verlegen om een vaste plek te hebben om te timmeren. Jaap wees hem op een ouwe schuur op de plek waar nu Gert Volkers woont. Maar die bleek net verhuurd te zijn aan kozijnenmaker Kroese. Toen wees Jaap hem dit perceel aan. Hier werd niet meer gewoond en gewerkt, omdat die Tippen in Indië planters waren geworden. Behalve het (beige) huis aan de straat, waar nu Willem en Nel Tip wonen, lieten ze de rest van het perceel aan zijn lot over. De Tippen die er toen woonden hadden een stuk of vier kinderen en tante Em (van Sol). Ze plukten de vruchten hierachter en hadden een stukkie omgespit om in te zaaien. Mijn vader had contact gezocht met de eigenaar van de familie, die in Baarn woonde. En daar heeft hij toen het huis van gehuurd. Dat is het huis waar mijn zus Trijnie nu in woont. Aan de Weelsloot. Maar er was geen gas, geen water en nauwelijks elektra. Mijn vader heeft de waterleiding toen helemaal ingespit. Want mijn moeder moest elke dag met een emmertje naar de burens voor een beetje water. Haha! Ze hadden wel van die bakken met dakwater, wat je gerust voor een heleboel dingen kon gebruiken, hoor. Maar voor het eten natuurlijk niet. Trouwens, het elektra stond op van die hoge palen. Zaanland beheerde dat en daar heeft mijn vader toen een grondkabeltje van gekregen. De ijzeren gasbuis die er lag was helemaal doorgerot, dus gas hebben we sowieso nooit gehad.

Hoe oud was u dat u hier kwam wonen?

Twee. Trijnie was amper een jaar. Daarna kwamen nog Hanna en Anneke. In de strenge winter van 1929 was er geen knappe verwarming. De tuin

stond vol met vruchtboompies en daar hebben we heel wat aardigheid van gehad. In 1890 is er nog een groot stuk aan het huis aangebouwd. Dat is in de jaren dertig o.a. verhuurd geweest aan Willem Jansen, nog voordat hij later terugkwam en in het (groene) huis van Hanna is gaan wonen; voor aan de weg rechts.

Is uw vader hier toen weer meubels gaan maken?

Ja. Later werden dat bakken voor bakkersfietsen en melkboeren. Met van die grote deksels. Die maakte hij veel voor een joodse firma in Amsterdam. Maar met de oorlog raakte dat weer een beetje over. Vlak voor de oorlog is mijn vader nog failliet gegaan. Toen hij weer geld had heeft hij zijn schulden bij iedereen afbetaald. Behalve bij één die zei: 'Nee, daar komen we niet meer op terug.'

Waar heeft u op school gezeten?

Op de Noorderschool. Maar met mei 1940 werd die geconfisqueerd als ziekenbarak. De hogere klassen zaten in de Noordervermaning en de andere klassen in de kerk, de pastorie en in het zanglokaal aan het Weiver. Pas met dertien en een half kwam ik van school. Mijn vader kon wel een hullepie gebruiken. Ik begon met spijkers recht te slaan, die op de grond zwierven. Ik ben dus nooit naar een ambachtsschool geweest. Ik was denk ik wel handig, want in de vijftiger jaren ben ik begonnen in het ijzer, wat ik m'n eigen heb aangeleerd.

Heeft de oorlog nog een rol van betekenis gespeeld?

Begin 1944 kwam Voogt naar m'n vader toe dat er iemand uit Amsterdam heel snel moest onderduiken. Nou hadden we hier al een paar onderduikers, mensen die anders in Duitsland te werk zouden worden gesteld. Maar Voogt had er volgens mijn vader niet bij vermeld dat het om een Joodse man ging. Als je dan verraden zou worden ging je met je hele familie naar het concentratiekamp. Mijn vader heeft hem toch in huis genomen. Eind 1944 kwam daar zijn vrouw ook nog bij. Maar die bleek tuberculose te hebben. Dat kwam omdat ze in 1941 sanatoria schoonden van Joden. Zij lag daar en kwam zo in de wijde wereld terecht. Ze heeft de hele oorlog door gerommeld en op een bovenkamertje gezeten. Een paar jaar na de oorlog was ik de eerste van onze familie die op mijn schenen zieke plekken kreeg. Dokter De Jong zag meteen dat het een tuberculoseaanval was. Daarna begon mijn vader te hoesten. Die moest heeft toen zeker

Zie ook op YouTube: Venema aan het werk voor molen De Paauw (Otterdvd)

een jaar in het Van Raalteziekenhuis gelegen. Ik kon ook niet veel, dus we raakten langzaam maar helemal aan de grond. Anneke kreeg gierende hoofdpijn, ook van de tbc. Zij heeft in het Gooi in een sanatorium gelegen. En in 1953 ging ik zelf voor de bijl. In een centrum in Zaandam dat toen met geld uit Amerika is opgezet, zei een dokter dat ik er ook maar een jaartje tussenuit moest. Maar ik hoestte niet en daarom mocht ik thuis liggen. Ik was niet besmettelijk voor anderen.

U bent later met metaal bewerken verder gegaan.

Ja, dat was wat makkelijker. Ik heb boten gebouwd, tafelonderstellen en van alles eigenlijk. IJzer moet je buigen en snijden. Dat doe je met beitels en hamers. Van lieverlee hebben we daar machines voor aangeschaft.

Waar bent u het meest trots op van wat u gemaakt hebt?

Dan kan ik niet zeggen. Nou, in de loop van de jaren hebben we ook wel spullen voor de molens gemaakt. Geen wieken of zo, maar kleinere dingen die ik hier wel kon begaffelen. Zo heb ik voor mijn overbuurman Bart Nieuwenhuijs o.a. metalen banden geslagen om de houten raderen voor molen De Paauw in Nauerna. Achter bij de Zaanse Schans is een uitkijktoren. Die heeft Bart ook gebouwd. Ik heb daarvoor 85 bouten van 60 cm gemaakt. Die moesten door twee dikke balken heen. Aan het eind freesde ik een sleuf, om een ijzeren spie in te kunnen slaan.

Waar bent u momenteel mee bezig?

Kijk, deze ringen moeten op deze ronde filters voor Cacao de Zaan (dat nu anders heet) worden gezet. In cacaopersen van vijf meter lang zitten dikke platen met filters. Cacaobonen worden in een keer ineens gedrukt en dan druipet de cacaoboter eruit.

vervolg op pagina 12 >>

<< **vervolg van pagina 11**

Maar die filtermatten moeten als ze stukgaan vernieuwd worden en die maken wij. We maken ze trouwens ook voor Singapore en Ivoorkust.

Wat vindt u belangrijk in het leven?

Ja, misschien is het stom om te zeggen, maar ik ben altijd druk met mijn werk geweest. Mijn vrouw was daar niet altijd blij mee, hoor. We zijn in 1956 getrouwd. Ik heb eerst een woonwagen voor ons gemaakt en later met hulp van mijn zwagers en andere mensen ons woonhuis gebouwd (midden op het erf rechts, MP).

Marijke van der Pol